

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy íven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
✱ Hirdetés ára oldalanként 40 korona. ✱

TARTALOM-JEGYZÉK: Vezércikk: Küzdelmek, ferdtések és kötelességeink. *G. H.* — O. V. Sz. *Nógrádi.* — Értsük meg egymást. *Kiss Béla.* — Tanügy. A népiskolák államosítása. Mily előnyöket ígér? Mily hátrányok várhatók utána egyházunkra? *Király Mátys.* — Tárca. Gedeon. — Belélet. — Pályázat. — Hirdetések.

Küzdelmek, ferdtések és kötelességeink.

A klerikalismus által közéletünk testébe bejuttatott mérgegyanyag ijesztő mérvben kezd terjedni. Már nem elég, hogy a legnemesebb czélú, tekintélyes anyagi erővel rendelkező humánus egyletekbe való tömeges belépéssel lassan-lassan kisajátítják és ügyes taktikával a klerikalismus szolgálatába hajtják a társadalom erőit, mint a hogy az nemrég Budapesten történt s aztán lassan majd ország-szerfe történni fog, — és nem elég, hogy a közigazgatás terén városi és megyei bizottsági tagválasztások alkalmából mint szervezett, tömör falanx lépnek fel és aratnak diadalt — diadal után a tétlen, a lomha szabad-elvűen gondolkodók számbelileg nagyobb tábora felett, — és nem elég, hogy a szerencsétlen országos politikai helyzet erőhöz és befolyáshoz juttatja őket: de már rávetették magukat a közéleti küzdelmeknek arra a vonalára is, amelyen eddig nyílt sisakkal volt szokás harcolni, érvet-érvvel, igazságot-igazsággal szembeállítani s így igyekezni megnyerni az igazságban erősebb felfogás számára a közvélemény támogatását — rávetették már magukat a *sajtóra is*, és azt való-sággal megfertőztetik utálatos hangmodorukból folyó ferdtéseikkel, nagyításokkal, hazudozásaikkal. Felfogadott irodalmi spadassin-jaik útján megrágalmazzák a legbecsületesebb törekvést és befektetik a legigazabb való-ságot is, csak hogy a gyanu és rágalom nyilainak reápatantása által azt népszerűtlenné tegyék. És látszólag nem a klerikalismussal tartó, valójában pedig az ő megfizetett, bérencz sajtójuk útján még a jóhiszeműeket is meg-tévesztik és megtéveszteni képesek — szomorú iróniája a sorsnak — *mér protestáns egyházaink egyes vezérférfait is az ő ügyük*

igazsága, a mi ügyünk és lelkes vezéreink nyílt küzdelmének jogtalansága dolgában.

Hát ennek tovább így mennie nem szabad. Egyelőre még tartózkodunk nevek és tényezők emlegetésétől, a kiken törhetetlen meggyőződésünk szerint már eddig is múltott egyes törekvéseink balsikere, és a klerikalismus aknauunkájának diadala. De ha meg kell győződnünk róla, hogy a klerikalismusnak egyúttal hazánk nagy veszélyét is magában rejtő undok aknamunkája a *miénk* minden ellenhatása nélkül továbbra is diadallal fog előrehaladni: nem fogunk tartózkodni attól, hogy *kimélet nélkül* reámutassunk, a mi részünkről kiben, kikben és miért látjuk mi okát ennek a rettentően veszedelmes szellem terjedhetésének. Végre is itt már az ideje, hogy az igazságért ne keztyüs kézzel, de — *ha így nem mehet* — akár cserepes tenyérrel is dolgozzunk. Ne legyen a huszadik század immár a konvencionális hazugságok, az udvarias szépítgetések, bókolások és eltusolások korszaka, de legyen az arratermettek munkás küzdelmének időszaka a Krisztus anyaszentegyházában. „Küzdés az élet. Hol nincs küzdelem, — Ott rothadás van.“ Mondja a költő. Nekünk — bocsánat a triviálitásért — már kezd émedyeni a gyomrunk ettől a szagtól. Nincs szükségünk külön politikai párt alakításra. Elvégezzük mi a mi igazságaink diadalát saját egyházi beléletünkön belül is. Csak *tetőtől-talpig* való embereket állítsunk ügyeink élére. Olyanokat, akik *tudnak is*, és *akarnak is küzdeni* és irtóznak a tespedés rothadásszagától.

Pár ecsetvonással mutatunk csak reá, mennyire szükség van küzdeni tudó és akaró férfiakra. Ime, egyik legjelesebb vezérünk — *Zsilinszky Mihály*, a napokban nyílt levelet intézett a „Bp. Napló“ szerkesztőségének, kiábrándítva a magyar közvéleményt ama téves nézetből, jóhiszeműen táplált reményből, mintha

az odiozus „Ne temere“ ügyében a „hazafias klérus közbelépésétől“ bármiféle eredmény is volna várható. Ugyancsak ő a „Föld népe“ cz. újságban is leközölt egyes nyilatkozatokat az egyházpolitikai helyzetről. Most mi következik? A klerikális és a klerikalizmussal rokonszenvező politikai sajtó hevesen neki-ront Zsilinszky személyének és — s ez mutatja az ő harczmodoruk utálatosságát — Zsilinszky szavait nem abban az összefüggésben adják vissza olvasóközönségüknek, amelyben írva vannak, — nyilatkozatainak egész sorozatából csak az utolsó pontot közlik, amelynek igaz értelme csak úgy tűnik ki, ha a „Föld népe“ által hozzáintézett kérdés szövegét is közölnék, de ezt egyetlenegy gyalázója se teszi; elhallgatják azt a nagyon becses részt, amelyben Zsilinszky óvja a „Föld népé“-t attól, hogy a vallás ellen izgassanak és az egyházat a klerikalizmussal azonosítsák stb. stb. . . . No hát ilyen irodalmi harczmodor mellett, ilyen ferdítések és önkényes idézetek mellett bárkinek írásművére bátran reáolvashatnók az apagyilkosság szándékát. És ezt a mi uraink türik, szó nélkül hagyják, sőt helyeslik, de sőt Zsilinszkyt gúnyolják és keserítik — még intra muros is. Hát ez már több a soknál! A bátor, szókimondó, férfiasan küzdő harczossal szemben, azért, mert nem elég politikus finomsággal, és taktikai át nem látszósággal küzd — a támadók sorába állani sem nem protestáns, sem nem hazafias, sem nem testvéries eljárás. Ha van, aki értünk és helyettünk kiáll a harczmezőre, legalább ne igyekezzünk titkon elszededegetni fegyvereit.

Avagy a „Vallásegyenlőségi Szövetség“ alapszabályainak meg nem erősítése, vagy helyesebben, megerősítésének húzása-halasztása nem arczpirító gúnyolódás-e annyi millió szabadelvűen gondolkozó honpolgár egyházpolitikai meggyőződésével? Nem kellett-e már ezért egyszer valakinek ország-világ előtt sorompóba lépni s a sértő késedelmezést érdeme szerint megbélyegezni?

És a „Ne temere“-vel üzött játék nem mélyen megalázó-e a nemzeti becsület szempontjából épenugy, mint a protestáns egyházak törvényes jogainak szempontjából is? Küzd ezért a mi részünkről valaki komolyan, a feladat nagyságához mért fegyverekkel, igazán? Hol van a *kivánatos utasítás*, amelyre egyöntetű fellépés céljából oly égető szükség volna összes gyülekezeteink papjaira nézve?

Legfőbb ideje, hogy komolyan lássunk hozzá a klerikalizmussal megvívandó har-

czunk szervezéséhez, hogy mindannyian nyitott szemmel vívhassuk meg küzdelmeinket és teljesíthessük kötelességeinket.

Mivel pedig reánk, az egyház sajtójára e részben az ellenőrzés komoly kötelessége hárul, — ennek sikeres teljesíthetése érdekében *ezennel felhívjuk összes lelkésztestvéreinket és felkérjük őket arra, hogy tekintettel a súlyos egyházpolitikai helyzetre, legyenek szívesek a „Ne temere“ hatásáról, a nép között folyó lélekvásárról, térítési kísérletekről, népünk csábításáról, és a vegyes házasságok kötésénél elkövetett erőszakosságokról lapunknak minden egyes esetben jelentést tenni.* — Ez nagyon megkönnyítené harczunk sikerét s egyházunk nagy érdeke volna hálás érte! — Várjuk tehát kinek-kinek részéről, hogy: teljesítse kötelességét.

G. H.

O. V. Sz.

Már jó ideje folyik az eszmecsere e b. lap hasábjain, hogy a reakcionárius klerikalizmussal a politikai s ezzel együtt a társadalmi téren a más vallásfelekezetek rovására való előnyomulását meggátolni célzó Szövetségünket hogyan is nevezzük el, illetve helyes-e a „Vallásegyenlőségi Szövetség“ elnevezés? Egyikünk az Evang. Szövets., másikunk a Prot. Szövets., mások egyikét sem, de egy harmadik elnevezést kívánnak. Arról vitatkozunk tehát, hogy mikép is nevezzük a gyermeket?

Megvallom, hogy én ezt teljesen meddő, értéktelen s a Szövetség céljait előre nem vivő vitának tartom. Hiszen nem az elnevezés, de a Szövetség célján, a *cél kivételének módzatain* fekszik a fő-súly! Miért válasszon el bennünket az éppen nem lényeges elnevezés, amikor a célra nézve mindannyian egyetértünk? Mert hogy a mostani kormány alatt a minden oldalról fenyegető veszedelemmel, a klerikális nagy erőfeszítéssel szemben összetett kezekkel, tétlenségben nem maradhatunk, azt — úgy hiszem — belátja mindenki, még azok is, akik a Szövetséget elnevezése miatt jónak látták támadni! *Ne keressük hát azt, ami elvlaszt, de azt, ami egyesít. Ezt az egyesítő pontot pedig megtalálhatja mindenki a Szövetség céljában!*

A célt, a cél kivételének módzatait világosítsuk meg minden oldalról, mert erre van elsősorban szükség: az elnevezés maradhat a legutoljára is, amikor már tisztában vagyunk azzal, hogy tulajdonképp mit is akarunk, hogyan is akarjuk azt kivinni? Ha tisztában leszünk a *céllal* minden oldalról, ha megtörtént a megállapodás a *cél kivételének módzatain* illetőleg: akkor az elnevezés magától fog adódni, mert csak kifejezésre kell juttatnunk azt, amit akarunk! De ha mindenikünk mást és mást akar, akkor bizonyos dolog, hogy a Szövetségnek is más és más elnevezését fogja kívánni s a maga szempontjából teljes joggal helyesnek tartani.

A lefolyt eszmecsereből már eddig is ki lehet venni, hogy tulajdonképp nem áll világosan előttünk, hogy hát mit is akarunk, illetve hogy mikép akarjuk megvalósítani azt, amit akarunk? A *cél* az 1848 XX. t. c. *becsület* megvalósításának kiküzdése; ez ma-

gában foglalja mindazt, amit elérni kívánunk: a vallásfelekezetek teljes egyenjogúsítását s ezzel az előre nyomuló klerikalizmus visszaszorítását. Ugy hiszem mindnyájan azt akarjuk!

Ezen cél elérésére vezető eszközök megválasztásában azonban eltérők a vélemények. A megalakult Szövetség alapszabályai nem nyújtanak eléggé világos képet e tekintetben. . . Alakítsunk — úgy mond — mindenütt, ahol csak a feltételek megvannak, helyi fiók szövetségeket, amelyek a rendelkezésükre álló anyagi és szellemi eszközök felhasználásával igyekezzenek a szövetség célját, *előadások és felolvasások tartása, társas összejövetelek rendezése, a tagok önképzése, fontosabb egyházi és társadalmi kérdések megbeszélése, emberbaráti intézetek létesítése, a hasonló szellemi és erkölcsi irányzatot szolgáló sajtó és társadalmi törekvések anyagi támogatása által előmozdítani!*

Jó, helyes! Mondjuk, hogy e fiók szövetségek szép számban fognak megalakulni s helyi működésükkel igyekeznek majd az eszmét propagálni s kifejezésre juttatni mindenütt, ahol csak módjukban lesz! De kérdem, reméljük-e a kívánt eredményt *egyedül azon az uton*? Nem hihető, hogy csupán ezek az eszközök elégségesek volnának a cél megvalósítására! Nem, mert ezt mutatja a jelen. Hiszen már jó ideje nem teszünk egyebet, mint hogy sérelmeinket hangoztatjuk s azt sem lehet mondani, hogy csak szórványosan, egyesek, vagy legalább is kevesen s nem szervezeten, testületileg tesszük ezt s ezért van szükség a tömörülésre, hogy szavunknak súlyt kölcsönözzünk! Esperességi, kerületi, egyetemes gyűléseink, az ev. és ref. lelkészi egyet. értekezletek már csak elég tekintélyes testületek akár erkölcsileg, akár számban. S mi az általuk elért eredmény? Nem sok! Még más utakról is kell tehát gondoskodni a Szövetségben belül! Melyek ezek? . . .

A Cirk. L. érdemes szerkesztője a Szövetséget vallási alapra akarja állítani: egyházunk tagjainak hűségét czélozza erősíteni e Szövetség által. A támadó ellenséggel szemben nem a vár falait, bástyáit, védelmi fegyvereinket: a százados törvényekben biztosított jogainkat kívánja erősíteni, de a védőkbe szeretne több lelkesedést, nagyobb hűséget s bátorságot önteni. Ezért fájlalja, hogy a Szövetség — úgy mond — lecsuszott a tisztán a mi saját egyházunk körében maradás talajáról, amikor Evang. elnevezését megváltoztatta!

Épenséggel nem! Az Orsz. Vallásegyleti Szövetségnek — s ide culminál fejtegetésünk — *nem vallási, de határozottan politikai karakterrel kell bírnia.* E Szövetségnek semmiképp sem lehet a czélja a vallás-erkölcsi élet közvetlen erősítése, ápolása, mert erre van számos más egyesületünk. (s ezeket kell erősíteni). *Hogy a Szövetség megalakult, annak politikai háttere van:* a mostani vallásügyi kormány klerikális érzelmei, a klerikalizmus előrenyomulása, egy vallásfelekezetnek jogtalan dédelgetése s ezzel a többiek elnyomása! Ezek orvoslását azonban panaszaink hangoztatásával nem érhetjük el. Rá kell lépni a tettek mezejére, amint azt Zsilinszky hangoztatja: hogy álljon elő a tettek protestantizmusa!

Szívből-lelékből örülünk a V. Sz. megalakulásának, örömmel kell azt minden szabad gondolkozásu egyéneknek üdvözölnie, *de e Szövetség első és fő feladatát abban látnám, hogy megteremtse ama politikai*

pártot is), amelynek tagjai (vallás különbség nélkül) nemcsak hirdetnék a szabadelvűséget, de küzdenének is érte bent a parlamentben.* Amíg nem lesznek bátor szószólói a vallásegyletiességnek bent a parlamentben, addig az elnyomott vallásfelekezetek nem sok reményrel hangozthatják sérelmeiket. Tanuljunk e tekintetben ellenfeleinktől, a néppárttól.

Igen is a czél érdekében úgy, amint a megalakult V. Sz. alapszabálya is kívánja, tömörüljünk, alakítsuk meg a fiók szövetségeket, terjesszük általuk az eszmét. *Amde a központ is mondja ki az ügy érdekében egy politikai párt szervezésének szükségességét s lásson is hozzá ahhoz!* A fiók szövetségek majd készítik a talajt! Az alkalom meg van: az új választások közelségében. Készüljünk fel rá! Ha csak egy két emberünk jut is be az első alkalommal, a legjobbat remélhetjük!

Adja Isten, hogy reményeink valóra váljanak, hogy e hazának minden felvilágosodott gondolkozásu fia az Orsz. Vallásegyleti Szövetség zászlaja alatt egyesülve, kivívja az 1848-iki törvények egyik legnemesebb alkotását, a vallásfelekezetek egyenjogúságát.

Nógrádi.

Értsük meg egymást.

(Katholicizmus a protestantizmusban.)

Ez utóbbi cím alatt egyik lelkésztársam által magasabb stílusban egybefűzött gondolatokra tettem megjegyzéseimet e nagybecsű lap múlt évi számainak egyikében, mely fejtegetésemre a jelen év első számu Órálójában megérkezett a replika. Az ügy végleges tisztázása részéről e viszonylással be lesz fejezve. Ennek kijelentésével s Nagybecsűlt szerkesztő urnak szives engedelmeivel szükségesnek tartok egy tapasztalati megjegyzést kockáztatni, mielőtt magának a szóban forgó témának, jobban mondva: most már csak a válasznak végleges megvilágításába fognék.

Mi lelkészek, kik különösen szeretjük a vitatkozást, e szenvedélyünkön kifolyólag a sajtót, különösen az egyházat nem tekintjük mindig megfelelő értékű és feladatú cultur eszköznek s a pillanat hatása alatt visszaélve nem egyszer annak nagyszerű hivatásával, azt nem valamelyes eszme tisztázására, hanem igen gyakran a személy megvagdalására használjuk fel az ügy kárára s a személyi érték kisebbitésére. Ezzel a hibával vádoltattam meg én is a fenti című fejtegetés írójától viszonylásokban — attól a lelkész társamtól, aki nekem valamikor theologus barátom volt. Nincs okozat ok nélkül. Vajjon megtudná-e mondani az én lelkész-barátom, hogy egykori jó és szép emlékü ismeretségünk és barátságunk után mi okból szállhatott meg engem gyűlölség az ő megtámadására?

A dogmatikus álláspont? Brr! Isten őrizze! Örök életemben irtóztam a száraz viták által személyi gyűlölséget támasztani testvér és testvér között. Most pedig, amióta a vallásélet emlőit szívom, mint gyakorlati lelkész, annál inkább kerülöm a dogmatikai viták közcsoz csontdarabjain való rágódást. Részt venni ma a XX-ik században a rabies theologica cultiválásában nem tartom magam elég alkalmas személyiségnek. S hogy ennek a meggyőződésemmek mennyire igyekeztem cikkemben megfelelni, azzal a kis jelen-

*) Erre nézve vallott álláspontunkat l. az újévi szám vezércikkéhez fűzött kommentárunkban. Szerk.

tőségü, de sokat mondó ténnyel igazolhatnám, hogy a cikk írójának nevét sehol egyetlen egy szóval nem említettem, tudván, hogy erre egy komoly vitában ép úgy nincsen szükség, mint egy vitaközönak a születési bizonyítványára. Ellenben lelkésztársam rövid 4 hasábos cikkében nevemet egy híjján 20-szor említi fel, melylyel nem kis jelentőséget igényezett kölcsönözni a tárgyalás személyi célzatának. Fogadja el tehát lelkésztársam, egykori barátom azon férfias kijelentésemet, hogy én iránta semmiféle szempontból gyűlölséget nem éreztem, de kedves és jóindulatu barátságot tápláltam irányában, még akkor is, mikor cikkét a Lengyel Zoltán „Vádat emelek” című nyílt feljelentéséhez hasonlítottam és nem azonosítottam!! Ezzel elérkeztem tulajdonképeni feladatomhoz, remélve, hogy az ügyet sikerült visszaterelnem kizökkentetti medrébe.

Hogy miért éltem én ez ötletszerű hasonlattal, álljon itt annak rövid magyarázata. A kettő között összefüggő hasonlatot találni nem volt nehéz. Polonyi mint vezérferfi tekintélyénél, hivatásánál és szerepkörénél fogva intact egyéniségnek ismertetett a Lengyel vádjáig. E vádak igen természetes az ő erkölcsi életütere voltak hivatva ketté metszeni. S így míg e nyílt feljelentés megdöbbenést keltett bizonyára Polonyi hívei között, addig nagy örömet és lelkesedést e lenfeleinek táborában.

A mi egyházunk, értve azt a maga egyetemes jelenségeiben, az embervilág culturájában intact kvalitásainál fogva hasonló hivatást teljesített eddig s annak erkölcsi alapokon nyugvó létjogosultságában nem volt joga kételkedni senkinek sem. Ez egyháznak megvádolása azzal, hogy a protestantizmust, mint életelvet megfojtja, hogy mást hirdet és mást cselekszik, hogy magában rejti a katholicizmust, mely ellen a szabadkutatás jelszavával küzdött századokon keresztül — jöllehet maga a szabadkutatásnak nem volt birlalója s ma sem az, mindezek a vádak nézetem szerint az egyháznak erkölcsi életütere voltak hivatva átvágni kárörvendő ellenfeleink, a róm. katholicizmus nagy öröme és a mi megdöbbenésünkre. Mert aki mást hirdet és mást cselekszik, az nem jellem, az „képmutató”, amely egyház a protestáns elnevezéssel épen a protestantizmus életelvét fojtja el, az az egyház elvggyilkos (tehát nem az író!), amely egyház a szabad szellem czége alatt az emberi szellemvilágtól szerzi tekintélyének, hatalmának földi (de nem anyagi!) gazdagságait, jöllehet a czégek nem tulajdonosa, az e czég alatt hamisan szerzi földi vagyonát, a tekintélyt, tiszteletet stb.; — szóval ha igazak a vádak, úgy a mi egyházunknak erkölcsi életütere van ketté vágva azon egyházak előtt, melyek amugy is ellenséges indulattal viseltettek a miénk ellen. A hasonlatnak tehát, melylyel egyuttal megfeleltam a kért erkölcsi oszlopok minéműségére is, nem volt bosszuérzet, gyűlölség, vád stb. alapja, hanem csak az az egyszerű valami, amit köznyelven »associatio idearum«-nak neveznek. De menjünk egy lépéssel tovább. A cikk írója, mint említi, a tanszabadság és a szabadkutatás kérdését egyházi dogmatikai szempontból tárgyalta. Ez igaz. De tárgyalásának mi volt végső conclusiója s egyuttal célzata is? Az, hogy bebizonyítsa, miszerint az egyházban s magában az egyházi szervezetben is a dogmákhoz való csökönys ragaszkodás, jobban mondva ezeknek teljuralma, miként öli el a protestantizmusnak, mint életelvnek ható erejét, a miből következett azután, hogy az ily merev dogmatizmuson álló egyháznak nincs létjogosultsága annál kevésbé, mert

annak az elvnek vallójává teszi meg magát, melynek tulajdonképen nem is tulajdonosa.

Az író tételének bebizonyítására okoskodásában ezt a lánczolatot követte: dogma uralom, — egyházszervezeti hiány — tanszabadság elfojtás, a személy szellemi kötöttsége, summa summárum: katholicizmus a protestantizmusban. Mi volt ezzel szemben az én feladatam, ki a dogmatikai uralom teljhatalmát kétségbe vontam? Megfordítani az egész tételt. Kimutatni első sorban a dogmák felett is hatalmasan uralkodó egyéni szellem szabad fejlődését: annak szabad kutatási, tanulási jogát, sőt kötelességét úgy, a mint az a protestáns egyházunkban érvényben van. (a mit az író is helyben hagyott.) Ha ezt sikerült kimutatnom, — gondolám — akkor a tanszabadság, az oktatás (nem önkutatást értettem!) elvének érvényesülését is egyházunkban beigazoltam, a mennyiben lehetetlen elgondolni azt, hogy a tanoktató maga is a szabad kutatás egy ilyen extractuma lévén teljesítője, mondjuk rabszolgája legyen a tanszabadságot megfojtó? dogmatizmusnak s ha így sikerült kimutatnom a protestantizmus elvének gyakorlati élettevékenységét, akkor beigazolváltam magam előtt tételtem azon igazságát is, hogy a dogmatikai fejlődésben azon előrehaladás, az nem bir azzal a romboló és szellemfojtó erővel egyházunkban, minővel az író megvádolta. Ezért czáfoltam én a tételt a személyfejlődése szempontjából szemben a dogmatikai fejlődés szempontjával, mert úgy érzem és vallom, hogy az idő végtelen lánczolatában nem lehet a dogma az, a mi uralja az emberi szellemet, hanem fordítva, a dogma az, a mi alávetette az emberi szellem fejlődésének: hatásában, erejében mind inkább összeszorul és változik mindig mint minden, a mi egyszer a szellem és lelki világba tartozik. Lám tehát én is ott vagyok most, mint ahol volt az író. Nem vagyok fanatikus dogmahívő épen úgy, mint a hogy nem az az én lelkésztársaim. A különbség most már kettőnk között csak annyi, hogy ő 400 év óta nem látta szaturáltatni a dogmatikát a tudományos kutatás eredményeivel, én pedig láttam és látom. Igaz, nem a szavakban, de ható erejüknek gyengülésében. 400 év igen kevés idő ahhoz, hogy egy-egy dogma a szabad szellem fejlődésének hatása alatt a szervezeti létfentartás koczkázata nélkül megváltozzon vagy akár megsemmisüljön. Ezen idő alatt valami nagy változást várni merész dolog. Ha 400 évvel ezelőtt a dogmák hasonlatosak voltak a lovagok vaspánczélaikhoz, ma pedig, ha hasonlatosak hogy egy profán képpel éljek — a nők finom, selymes mellvédőikhez — én ebben a változásban eléggé látom érvényesülni a protestantizmus szellemének előre törő erejét. S ki merészeli azt mondani, hogy az a vaspánczél rossz volt akkor, ez a mellvédő szükségtelen most? Miként a test megóvásának, formájának érdekében minden időben szükség volt e korlátozó eszközökre, úgy van most is szükség a dogmákra egyházszervezeti formáink fenntartása érdekében. Sapientia sat. Ez az én meggyőződés. Nem tudom igaz-e? De nekem mindenesetre az! Legyen igaz a Moczkovcsák kollégám meggyőződése is. Nem akarom megmásítani meggyőződésében. Csak arra kérem: legyen olyan tisztelettel véleményem iránt, mint a minővel viseltetem én is irányában merész fejtegetéseinek bátor hirdetéséért.

Kiss Béla.

(Ezzel a konciliáns hangú és lelkésztestvérekhez illő nyilatkozattal a Moczkovcsák és Kiss lelkésztest-

verek közt kifejtett vitát személyi oldala szerint befejezettnek nyilvánítjuk. Természetesen, tárgyi tekintetben a felvetett kérdéshez való hozzászólásra szívesen nyitunk tért továbbra is. Szerk.)

T A N Ü G Y.

A népiskolák államosítása. Mily előnyöket ígér? Mily hátrányok várhatók utána egyházunkra?

A czimben foglalt kérdőpont egyike méltóságos Gyurácz Ferencz nagyérdemű püspökünk által az egyházmegyei lelkészi értekezletekhez leküldött püspöki kérdőpontoknak, a melyre való felelet gróf Apponyinak az ingyenes népoktatásról szóló törvényjavaslata folytán ugyilátszik tárgyalanná válik, mindazáltal egyházmegyénk esperessének nagytiszteletű Varga Gyula urnak felhívására e kérdőpontra vonatkozólag teljes rövidséggel kifejezést adok nézeteimnek.

I. A népiskolák államosításának főelőnyül ígérkezett a nemzetiségek megmagyarosodása. A különféle nemzetiségek megmagyarosodására az államalkotó magyar nemzetnek amaz elv alapján: kié a nyelv, azé az ország s nyelvében él a nemzet, törekednie kell. Az ellenséges indulatu nemzetiségek beolvasztása által a nemzet emelheti erejét s biztosíthatja az ezer éves Magyarország fennmaradását. Ugyan jogfosztásnak látszik valamely nemzetiségnek beolvasztás általi megszűntetése, de tekintve azt, hogy a haza minden előtt! a nyelvegységre való törekvés jogos feladata marad a magyar államnak!

A népiskolák államosításából ígérkező előnyt látok ev. egyházunkra nézve a súlyos iskolai terhek aluli felszabadulása tekintetéből. Népiskolákra ev. egyházunk, tekintve tagjainak számát és vagyoni helyzetét: ugyszólván erején felül áldoz. A népiskolák államosítása esetén az állam egyházunkat az iskolai teher nagyrésztől megszabadítaná, a mint ezt az 1848 évi XX. t. cz. is czélul tűzte ki.

II. Mily hátrányok várhatók a népiskolák államosítása után egyházunkra?

A róm. kath. egyház ellenzi a népiskolák államosítását, a mi kiténik Molnár apátnak az ingyenes népoktatás elleni állásfoglalásából is, bizonynyal azért, mert félti a népiskolákra való befolyását egyháztalmi szempontból.

A mi ev. egyházunknak is van e tekintetben félteni valója, a mennyiben a népiskolák államosítása esetén a tanítók felmentetvén a hitoktatás kötelezettsége alól: megszűnnék az ev. ifjuságnak általános ev. szellemű nevelése! A néptanító ugyanis nemcsak a vallás tanításánál, de egyéb tárgyak oktatásánál is építheti a növendék vallásos lelkületét. Megszűnven e tekintetben kötelezettsége és hivatás érzete: nagy kérdés, ha lebeg-e többé előtte az egyházi érdek is: a prot. öntudat ápolása? Ki ne tudná közülünk, mily fontos a néptanítónak egyházépítő munkája is: a hitélet fejlesztése és az egyházhoz való ragaszkodás megszilárdítása tekintetéből! Igaz ugyan, hogy a lelkészek kezükbe vennék a hitoktatást teljesen, de vajjon mily óriási teher háramlanék e tekintetben a sok filiából álló gyülekezet lelkészére?

Én a népiskolák államosítása által az evglmi szellemet látnám veszélyeztetve, melynek hü istápolói

mellettünk lelkészek mellett az egyházas érzésű és gondolkozásu buzgó tanítók.

De még attól is félnék, hogy az egyháztagjaiban meghülne az evglmi áldozatkészség!

A mi a mienk, azt szeretjük is, ezt bizonyítja szeretett egyházunk multja: a mikor kiki készséggel áldozott egyházának iskoláiért, melyekben a jövő reménye, a jövendő egyház nevelkedik az ifjuságban!

Attól félnék a népiskolák államosítása esetén, hogy a hatalmas róm. kath. egyház ujlag csak a régi eszközökhöz nyulna a prot. egyház megsemmisítése végett s ez esetben munkája veszélyesebb lehetne egyházunkra mint a multban, a mikor a hithüséget erősíté a prot. iskolák evglmi szelleme.

Ha a régi ellenségtől féltünk nem kellene ev. egyházunkat: üdvözölnünk kellene állami szempontból a népiskolák államosítását hazánkban.

Zalaegerszeg.

Király Mátyás
ev. lelkész.

T Á R C A.

Gedeon.

Nehéz gond felhője borult Izraelre,
Szörnyen fegyverkezik Midian ellene.

Gedeon védéné harminckét ezerrel,
Nem bízik hozzájuk; kevés a kit kedvel.

Sok embere hitvány, kényelmes, vagy gyáva,
Haza küldi őket az Úrnak szavára.

Kemény idők várnak a választott népre,
El, ki halni nem kész, a világ üdvére!

Csak háromszáz marad, bú száll Gedeonra;
Kis csapatját hogyan birja bizalomra?

Ne busulj Gedeon! Rá az Úr így kiált.
Nálad az igazság, megvered Midiánt!

B E L É L E T.

Memento. Ámbár nem várva, noha a közérdek előmozdításánál, de bekeletett ismernem e mondat igazságát: „hallgatni arany, beszélni ezüst“; mégis ennek daczára e soraimat közzétenni, mulhatlan szükségességnek tartom nemcsak, de azokat minden protestánsnak tudomására hozni szeretném. — Nem az én véleményemet adom itt, hanem a történelem lapjai ezt kiáltják felénk: „A multnak eseményein okúljatok“. Hatalmas Memento ez! Hazánkban a protestantizmus kiirtása többször volt már tervezve, de e terv oly mesterségesen még nem volt kieszelve soha, mint ma. Rudolf király államtanácsa (14 pap és magyar, 6 világi) 1604-ben kimondta a protestánsok megsemmisítését. Olyan hírek keringtek, hogy egyik-másik előkelő német tanácsos oda nyilatkozott, hogy valamennyi magyar van, mind kiirtjuk őket. (A. II. K. 241 l.) e terv kivételét megakadályozta Bocskay. Ki nem ismeri II. Ferdinánd Lorettóban tett fogadalmát? Csak hogy ennek ismét Bethlen G. állt ellent. Ezután

Rákóczgy Gy. kelt a protestantizmus védelmére, úgy szintén Thököly Imre, sőt a róm. katolikus vallású II. Rákóczy F. is. I. Lipót király kormánya is e cél felé törekedett, élén Kolonics érsekkel, ki azzal dicsekedett, hogy 200,000 lelket szerzett a menyország-nak, habár nem apostoli térítési módon, hanem erőszakkal s vagy halált vagy a katolikus vallást kellett a hatalmába esett a katolikusnak választani. Így ment ez ezután is tovább III. Károly és Mária Terézia alatt, sőt még a múlt század első felében is meg volt ez a szándék a kormánynál. Ezt bizonyítja a puchó-völgyi erdőbe menekült evangélikus gyermekekre rendezett vadászat. De kiirtásunk oly mesterséges módon még nem volt tervbe véve soha, mint ma. Lassan, titokban, barátságos álarcczal halad a fekete sereg a hova csak teheti, mindenfelé tolja előőrseit a községi éjjeli őről fel, községi előjárót, szolgabíró, főispánt, megyei bizottsági tagot, ha csak teheti a néppárt pápista vallást igyekszik megválasztani, így megy az fei a miniszterig. Tudja Pál, mit kaszál. A mikor aztán elég erők lesznek, akkor azt fogják mondani: „Itt mi vagyunk az urak“, s meg lesz a Regnum Marianum, amelyben csak pápistának lesz helye, hivatala, a tételes torz vallásuakkal ki, ide számítják ök pedig mindazokat, akik nem pápisták. Így van ez tervbevéve. Csak tessék jól megfigyelni, még a gazdasági vagy más egyesületek eddigi protestáns elnökei, vezetői is okkal móddal félretoltnak és pápista vallásuakkal cseréltetnek fel s mégis azt mondják, hogy mi vagyunk a békebonók! A Judások így csürik-csavarják az igazságot. Ebben a szerencsétlen tusában az a veszedelmes, hogy ezen kritikus helyzetét egyházunknak sokan még ma sem akarják felismerni s hozzá véve saját embereink is ellenünk támadnak és táborunkban Ephialtesek vannak, kiket egyházunk kegye nevelt és felemelt, azok most ápolójuk ellen hűtlenül szónokolnak, szükkeblüen a magok javát gondolják, mint Doleschall, Ballagi. Ehhez járul még azon könnyelműség, hogy mi magunk egyházunk romlását, főképp hitelveink gyengítésével előmozdítjuk. — Mulasztásunk nagy, mikor és miként fogjuk azt helyre hozni, nem kis feladat. Központi vezetésünk, honnan rendszeres irányításnak, elkerülhetlen tervszerű védelemnek kellene jönnie, nincs. Az erők összpontosítására s azok együttes működésére hasztalan törekedtek elődeink is s fájdalom, egyházunk nagy kárára, bizony ma is dissolutae scopae vagyunk. A központi vezetőség ellenzői jönnek elő s adnak tanácsot, mi itt a teendő? Bezzeg másképp van rendezve ellenségünk! Ez phalanxot képezve közeledik felénk. Napi lapok közül egy sem készíti a közszellemet javuokra, sőt itt-ott előjövő védelmünket is letiporják; az erős hitet, melylyel őseink megvédték egyházunkat, most némeiyekek szkepticizmussal gyengítik. Ezek mellett könnyen beteljesedik, mit ellentáborunk egyik vezére mondott: „Nem tudom, hogy fogja magát a protestantizmus rendezetlen állapotában fentartani?“ Ott vannak lelkes vezérek, lelkes sereg. Hol vannak a mi világi vezéreink? Hárommal több a protestáns országos képviselők száma, mint a néppárté és ezek mégis többet vittek ki, mint a mieink. — A néppártot ellensúlyozni kell, mely cselekvésünket még a kormány is szívesen venné. Az erők együttes működése a győzelem biztosítása. Azért vegyük ezeket fontolóra, hangoztassuk a: Memento-t, nehogy egykor majd kénytelenek legyünk kiáltani: „Salve klerikalizmus, morituri te salutant.“

B.

Káplán hívás. Gyurácz Ferencz püspök a ker. kápláni állásra Pápára Ihsz Mihály vadosfai s. lelkészt hívta meg.

Egyházközségi évi közgyűlés. A rákoskereszturi ág. hitv. evang. egyházközség folyó hó 6-án tartotta meg rendes évi számadó közgyűlését, a melyen Bulyovszky Aladár nyug. min. oszt. tanácsos, egyházi felügyelő is megjelent, még pedig azzal a komoly s az egyházat fájdalmasan érintő elhatározásával, hogy felügyelői tisztéről lemond. Az egyház hívek nevében: Szegedi Albert egyháztag és presbiter méltatta a felügyelő tevékenységét és érdemeit s kérte elhatározásának megváltoztatására s ennek sikerelensége után arra, hogy addig is, míg az egyháznak módjában lesz új felügyelőt választani s azt tisztébe beiktatni: tartsa meg tisztét. A lelkész — megköszönvén a felügyelő eddigi szíves támogatását — ugyancsak e kéréssel fordult a felügyelőhöz, a ki kijelenté, hogy a felügyelő választása iránt az egyházközség intézkedni szíves legyen, de a míg ez megtörténik s míg székét utódjának át nem adhatja, az egyházat törvényes képviselő nélkül nem hagyja. — Évi jelentésében a lelkész beszámol minden nevezetesebb momentumról, kiemeli, hogy 114 születéssel szemben 72 haláleset volt a múlt esztendőben, hogy a házasság kötések száma, mint mindenfelé, itt is kevesebb volt a multakhoz képest, mert csak 19 pár lett megeskette, a vegyes párok közül négy egyezett meg születendő gyermekeit illetőleg egyházunk javára, egy katolikus lelkész által esketett — hívők pedig egyházunk kárára adott reversalist. Az egyház hívek száma nem csak természetes szaporodás által, hanem letelepedés által is emelkedett. Az elfogadott számadások szerint 12700 kor. 63 fillért tettek ki a bevételek, 9382 kor. 44 fillért a jövedelmek (ezekből 8810 kor. 44 fill. az egyházi adóból), 11694 kor. 18 fillér volt a kiadás, ebből 9377 kor. 52 fillér a tényleges költség (a többi átfutó tétel). Az egyház összes vagyona: 139830 kor. 68 fillér. Ebből az új templom alap: 49427 kor. 55 fillér, harang alap: 3079 kor. 79 fillér, orgona alap: 651 kor. 43 fillér, oltár alap: 88 kor. 51 fillér, temető kerítési alap: 205 kor. 29 fillér, ösztöndíj alapítványok összege: 16050 kor. 57 fillér. Pénztári maradvány 1006 kor. 45 fillér. Az egyház terhe, mely iskolák építéséből származik, még 12000 kor. (1908-ban törlesztett az egyház 1820 kor. 74 fill.) A jövő évi költségvetés megállapítása után kitűnt, hogy a rákoskereszturi evangélikusoknak még mindig nagy terhet kell viselniök addig, a míg fenti adóságukat lassan le nem törlesztik, mert 9 kor. 20 fillérnyi páronkénti személyes járulékon kívül az állami adónak 40 százalékát kell reájuk ez évben is kivetni, a mit a hívek nehéz szívvel vettek tudomásul, azt híven, hogy a kulcs lejjebb fog szállhatni, (az 1905-ben fizettek 90%-ot, 1906. 40%, 1907. 56%, 1908. 40%-ot s mindig a magas személyes járulékot is). Bizony, bizony sok türelmet és nagy áldozat készséget kell még híveinknek tanusítaniok, ha iskoláikat fenntartani akarják, a míg ama bizonyos segély kiosztásra kerül. Mert hogy valószínűleg sokáig fog kerülni kiosztásra, mutatja az is, hogy — dacára hogy az 1908 évi közgazgatási költségek már azon bizonyos államsegélyből lettek fedezve, pl. Pest megyében, — de valószínűleg másutt is — még az 1908. évben is bekövetelték az egyházaktól az évi esperességi és kerületi illetékeket! Így könnyítünk mi, gyors intézkedéssel a terhek alatt roskadozó egyházakon. — Megkötött ke-

rekekkel akarunk haladni előre. — Meddig működnek még a fékek!?

Állami főgimnázium — róm. kath. kápolnával. Barkóczy és Mázy Engelbert újabb orvtámadásban akarják részesíteni a vallásfelekezeti egyenjogúságot. Biztos forrásból értesülünk ugyanis arról, a minnek első hallásra alig mertünk hitelt adni, hogy a Nagybányán a város költségén emelendő új épületbe költöző állami főgimnázium építés-tervét és az ezzel foglalkozó, a várossal, minéppittetővel kötendő szerződés tervezetét egy alig észrevehető betoldás alkalmazásával akként akarták Barkóczyé és Mázyék a miniszteriumban megváltoztatni, hogy az új épületben legyen egy róm. kath. kápolna is! No hát ez már mégis valósággal vérlázító. Nem elég, hogy Barkóczy a protestánsok örökös vereségének symbolizálásául ott ül még helyén és hogy királyi főigazgatóknak csuhás barátokat neveznek ki, — és nem elég, hogy az 1907. évi XXVII. t. czbe ugyancsak észrevétlenül becsempészték a hirhedt apácziparagrafut; most már egy felekezeti vegyes lakosságú város áldozatkészségéből emelt állami, tehát mindnyájunk érdekeit egyformán szolgálni hivatott intézménybe is be akarják csusztatni a klerikalizmus trójai falovát. Hát ez ellen teli tüdővel hívjuk fel mindenki figyelmét, a kit illet. Nagybánya intelligens közönsége fel van háborodva a tervezett merénylet ellen, — a város tanácsa értesülésünk szerint mereven vissza fogja utasítani Barkóczyék és Mázyék az állami nevelési szempontokkal és a tételes törvénynyel homlokegyenest ellenkező e tervét: *mi pedig követeljük s felkérjük az összes protestáns és szabadelvű irányú lapok szerkesztősegeit, követeljük ökis egyértelemmel Barkóczy és Mázy azonnali nyugdíjaztatását.* El az ilyen aknamunkásokkal onnan, a hol mindnyájunk közjává várt van a szó. El a csuhásokkal az iskolák állami közigazgatása polczairól!

A Szepességről. Az „Evang. Glanbensbote“ nyomán közlünk pár figyelemreméltó adatot a Szepességen elterülő egyházaink életéből. *Felkán* Loisch Ede és neje Melczér Ottilia 20.000 koronás alapítványt tettek egyházi célra. A löcsei Gusztáv Adolf-nőgyűlet megünnepelte fennállásának 25 éves fordulóját. Ugyanott diakonia-nőgyűlet is alakult. Legyen áldás működésén. Az önzetlen szeretet művét gyakorolta a leibitzi evang. nőgyűlet is karácsonyfa ünnepélyével. Kübecher Albert esperes-lelkész szívreható beszéde után kezdetét vette a megható ünnepély, a melyen 4 gyermek egészen felruházott, 8 kapott kisebb ruhaadományt, s az összes elemi iskolások, számszerint 120-an tanszereket és apróbb édességeket. — *Batizfalva* államsegélylyel második iskolát óhajt építeni. E célra a gyámintézettől 100 koronát kapott. Özv. Krkoskáné 500 K hagyományban részesítette. Stóla leányegyház a nyugalomba vonult Szlaboczký J. kántortanító helyét Dinda István oki. tanítóval töltötte be. *Majerka* a december hó 13-án körébe érkezett új lelkészét, ki az egyházat mint adminisztrátor vezeti, Ratzemberger Ferenczet ünnepélyesen fogadta, templomát feldiszipette s a presbyterium élén a gondnok üdvözlő beszédet intézett hozzá. *Poprádon* az evang. hajadonok egy multság tiszta jövedelmeként 210 K 21 fillt adtak át a presbyteriumnak új oltári kép céljaira. *Rókuszon* az ádventi időszakban hetenként kétszer esti istentiszteletet, most pedig a téli időszakban, minden 2-ik vagy 3-ik vasárnap a délutáni istentisztelet után Luther életéből vett tanul-

ságos felolvasásokat tart, a melyeket ének és szavazati előadások is élénkítenek. — *Szepesolasziban* a volt egyházfelügyelő, Förster Ede emlékére, özvegye 2000 K-ás alapítványt tett a lelkészi javadalom fokozására. Ugyanott mások is tettek le jótékony adományokat az Ur oltárára.

Pénztárátadás. A tiszavidéki egyházmegye bűzgő pénztárosának, Mészáros Ferencznek nemrég bekövetkezett elhunytával szüksége merült fel az egyházmegye kezelésében állott összes pénztárak átvételének és átadásának. E munkálatot a napokban teljesítették Nyiregyházán Materny Lajos főesperes, Révész János számvevőszéki elnök és Balla Jenő egyházfelügyelő, egyházmegyei világi jegyző, Dr. Prok Gyula egyházmegyei ügyész és Handtel Vilmos számvevőszéki tag. A bizottság a legnagyobb pontosságot, szakszerű, lelkiismeretes kezelést állapította meg s a pénztárt a legnagyobb rendben tudta átvenni, kegyelettel adózván ez alkalommal is az elhunyt pénztáros szép emlékezetének.

A középiskolák elklerikalizálása czimén olvassuk egy „protestáns tanár“ ama megdöbbentő közleményét, hogy a mostanában betöltés alá kerülő 30—40 főgimnáziumi és főreáliskolai tanári állásra a miniszterium akként írta ki a pályázatot, hogy abban csak oly tanárok vehetnek részt, kik fizetésüket valamely állami pénztárból kapják, vagyis: vagy állami, vagy kir. kath. főgimnáziumi tanárok. Ez a pályázat újabb világos sérelme az 1844 V., az 1848 XX., az 1868 LIII., az 1895 XLIII., az 1883 I. és XXX. t. cikkeknek s nem kevesebb a célja, mint hogy lassan-lassan az összes állami iskolából, a hol már eddig is 70 százaléka a tanároknak róm. kath. kizsírta a protestáns tanerőket s majd ha, mint lapunk más helyén olvasható, még róm. kath. kápolnák is fognak emelkedni a csupa róm. kath. tanerővel ellátott állami intézetekben (a mi a jelen rendszer alkalmazása mellett 5—6 év alatt be is következik): a középiskolai nevelés teljesen a klerikalizmus hatalmába kerüljön. Nagyon helyesen jegyzi meg a cikkiró tanár, *hogy ezt minden tanári értekezletnek szóva, — tiltakozó határozat tárgyává kell tennie, s e határozatokat az illetékes főhatóság útján felterjesznie a miniszterhez és az országgyűléshez!* Mi pedig ujjalag kérjük a miniszteriumot: ne zaklassa, ne izgassa fel a végtelenig a protestáns egyházak türelmét, — küldje a „jól“ megérdemelt nyugdíjba Barkóczyt és a csuhás főigazgatókat, mert a *következményekért nem felelhetünk.*

Az evangélium szelleme. Az A—ny f. hó 12-iki számában erősen nekitámad Zsilinszkynek, aki azt merte írni a Vallássegénylőségi Szövetségről, hogy amennyiben az liberális szövetség, a zsidókra is a legnagyobb mértékben szükség van, annyira, hogy leghelyesebb elnevezésnek tartotta volna az „Anti-klerikális Szövetség“ elnevezését. Az A—ny felveti azt a kérdést, összefér-e ez az evangélium szellemével? Feleljen még mindenki erre a kérdésre, aki csak ismeri az evangélium azt a tanítását: Mindnyájan egy atyának vagyunk gyermekei. — Ellenben arra nem találunk sehol célzást sem az evangéliumban, hogy szabad-e a zsidót üldözni, a protestánt elnyomni, mindkettőt gyűlölni, amint ezt az A—ny és a klerikalizmus teszi. Ez vajjon összefér-e az evangélium szellemével? (M. Sz.)

Kerületi közgyűlés. A dunántuli egyházkerület f. é. március hó 17-én rendkívüli közgyűlést tart Pápán, melyen míg egyfelől elparentálja elhunyt ker. felügyelőjét — másfelől intézkedni fog a ker. felügyelői állás betöltését illetőleg.

Az olaszországi rettenetes csapás által sujtottak felségélyezésére megindult országos könyöradománygyűjtésből részét kiveszi ev. egyházunk is. A dunántuli ev. püspök ez ügyben igen megleghangu buzdító felhívást bocsátott ki lelkészeihez. Nem is zárkozhatik el egyházunk a nemes áldozatkészség megnyilvánítása elől. Kell, hogy mindenek lássák élő hitünket cselekedeteinkből — adjon tehát mindenki a szerencsétlenek megmérhetetlen csapásainak némi enyhítésére, — ha keveset is — de szívesen. — Ohajtandó volna, hogy minden adomány, ami hiveinktől gyűl össze — az egyet. egyház utján egy összegben utaltatnék az olasz kormányhoz, amint azt más egyházak és testületek is teszik.

Vallásoktatási ügy. Egyetemes egyházunk m. é. közgyűlésének határozatából most szállítottak le az egyházkerületek, illetve egyházmegyékhez az „Utasítás”-ok a népiskolai, tanítóképzőintézeti, és középiskolai vallásoktatási tervekhez. Igen fontos egyházi közügy szolgálatában álló érdemes munka mindhárom utasítás, — méltó, hogy velök behatóan foglalkozzanak a lelkész és vallásoktatók. Az utasításokra vonatkozó észrevételeket az egyet. egyh. főjegyzői hivatalhoz f. é. ápril hó elejéig kell beküldeni.

Selmeczbánya. Az ev. nőegylet Advent negyedik vasárnapján állította fel karácsonyfáját az erzsébet-utcai iskola nagytérképében. 30 gyermeknek — jobbra árvának jutott adományaiból — tetőtől-talpig teljes öltözék, 10 szegény gyermek kapott több rendbeli ruhadarabot, különösen feherneműt; 32 özvegy és elaggott alig keresetképes hajadon részesült némi ruhában s bőven élelmi szerekben, ugyanigy három senyvedő beteg férfi. — Beszéljenek e számok is az egyet. ez irányu áldott működéséről. Akinek szive van a senyvedők és szegények iránt, az érteni és méltatni fogja e munkát is. Megható volt különösen a szegény árvák könyeket indító magyar nyelvű éneke és hálás köszönete. A jó Isten erősítse meg a jótékony szíveket ez irányu működésükben továbbra is s szaporítsa a munkások számát e téren is. H. V.

A római katolicizmus befolyása az államra. Boross János e című munkájának a második része befejezéséhez közeledik s nemsokára sajtó alá kerül. Az első rész, amint tudjuk, nagy és élénk vitát idézett elő az ellentáborban, a második rész, mint mondják, még érdekesebb lesz. Ára 1 korona 50 fillér. Felhívjuk reá olvasóink figyelmét.

PÁLYÁZAT.

Magyar és tót nyelvben teljesen jártas **segéd-lelkészt** keresek. Fizetése ruhamosáson kívül teljes ellátás mellett 400 korona s némi mellékjövedelem.

Az állás azonnal elfoglalható.

Szarvas, 1909. január hó 5-én.

(2—2)

Scholtz Gyula
ev. lelkész.

Újabb időben mind többen és többen tudakozódnak alulirotnál a felől, vajjon a szerkesztésben megjelent

„Evangelikus Homiletikai Folyóirat”

1903. és 1904-iki évfolyamai kaphatók-e még és minő árban? Az érdeklődőknek ez úton hozom szíves tudomásukra, hogy az 1903-iki évfolyam még mintegy 50 teljes példányban, az 1904-iki évfolyam még mintegy 80 teljes példányban kapható és pedig az előbbi évfolyam fűzött példányokban összesen **8.**, — az utóbbi összesen **10** koronáért, — bekötte mindkét évfolyam **2—2** koronával drágábban.

Nyiregyházán, 1909. január.

10 - 1

Geduly Henrik.

Konfirmációi káté.

Irta: Raffay Sándor.

☒ II. javított kiadás. ☒

Ára kötve 40 fillér.

Megjelent és kapható **Kókay Lajosnál,**

Budapesten, IV. Károly-utca 1.

Mutatvány szám ingyen.

A tankönyvül való alkalmazás *első* esztendejében szegény tanulók számára
☉☉ ingyen példányokat adok. ☉☉

Kérjük az »Evang. Óráló« igen tisztelt olvasóit, hogy szíveskedjenek könyvszükségletük beszerzése végett minden alkalommal, bármily csekélységre legyen is szükségük, a Luther-társaság ev. könyvkereskedéséhez, Bndapest, VIII, Szentkirályi-utca 51. a. fordulni.

Könyvkereskedésünk minden ízében evang. vállalat, melynek gyarapodása érdekében áll minden hitsorsosunknak

Az egyházi irodalmon kívül szállítunk minden hazai és külföldi munkát és iskolai felszereléseket gyorsan és pontosan.

Megrendeléseket *közvetlenül* hozzánk kérünk, mert *utazó-ügynököket nem tartunk.*

Tisztelettel:

A Luther-társaság Ev. Könyvkereskedése.